

EDICE PEVNOST

JANA REČKOVÁ

PROTOŽE SE STMÍVÁ

NEJLEPŠÍ POVÍDKY

JANA REČKOVÁ

PROTOŽE SE STMÍVÁ

JANA REČKOVÁ

PROTOŽE SE STMÍVÁ

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Jana Rečková, 2017

Cover Illustration © Žaneta Kortusová, 2017

Cover Art © Lukáš Tuma, 2017

Czech Edition © Nakladatelství EPOCH, 2017

ISBN 978-80-7557-400-8 (pdf)

Skoro všechny tyhle povídky už kdysi kdesi vyšly, ve sbornících soutěží nebo časopisech, z nichž některé už neexistují, ale vzpomenout si, kdy a kde to bylo, je nad mé síly. Podle nakladatele této knihy jsou to prý ty nejlepší. Snad. I když – vybírejte ze dvou stovek dvacet. Některé se prý nevešly. Dokonce se nevešly ani všechny, za které mám trofeje ve skříňce za sklem, na míru dělané. Psala jsem je proto, že jsem chtěla něco říct a nikdo mě neposlouchal. Což je vlastně normální, že? Přečetl si je někdo? To je otázka. Přečtěte si je teď. Zkuste to.

Jana Rečková

Maximálně 80 % duše

Drobně, ale vytrvale pršelo a hlína byla tak rozmoklá, že ji vdova – aktuální vdova – ani nemohla nabrat tou legrační lopatkou, natož aby ji svedla hezky vysypat na rakev. Bezradně se na nás ostatní koukla, ale dočkala se jen kamenných tváří. Pokrčila rameny, vzdala to. Načež se pokusila propuknout v pláč.

Skoro jsem si říkala, jestli třeba Dreks nenadzvedne to pitomé víko a nezahrozí jí. Nebo by mohl vystrčit ruku a ukázat vztyčený prostředníček. To by mu bylo podobné. Jenomže Dreks neudělal nic. Možná už se ani tam v té tmě ironicky neušklíbl. Je prázdný a vyschlý a skvěle by hořel, jenže Irenka si to nepřála.

Viděla jsem to na něm už při té říjnové návštěvě: vyčerpal všechnu sílu, nezbyla v něm ani špetka vzdoru – který člověka udržuje při životě daleko spolehlivěji než láska, to mi věřte. Vlastně mu zbývalo už jen jedno jediné: namalovat poslední obraz.

Aleně tekly slzy, ale nebylo to poznat, protože neměla deštník ani klobouk. Miluše zase neměla v šatníku nic černého, takže se teď podobala jarnímu akvarelu, přesazenému do dušičkové nálady. Tamara vypadala jako zatoulaný kovboj, ostatně jako vždycky, a beztak si za rohem připne na kozačky ostruhy a hvízdne na koně. No a já chodím vždycky za Černou Máry, jak říkávala

máma; prostě strašidlo. Kdybych brečela, padaly by ze mě černé perly.

Náhrobek se ztrácel v mrhlení, ale stejně jsem věděla, že je na něm osamělá skála, dramaticky se tyčící, a na ní křivý strom, patetický a uboze vznešený, zachycený v okamžiku, kdy mu kořeny už už kloužou po kameni a nedokážou se udržet. Takový byl Dreks; tak ho viděla Alena, která kreslila ten návrh. Já si ho budu pamatoval jako dlouhého, neskladného kluka a později muže, který přechušoval ze všech šuplíků, kam ho chtěli nacpat, a vůbec mi to nezkazily ty chvíle úplně na konci, kdy už z něj byla kostra, krásná, elegantní, ušlechtilá kostra potažená křehkou kůží; na špitálním lůžku, protože Irenka by tohle doma nesnesla.

„Miloval jsem vás všechny,“ řekl mi vadnoucím hlasem. „Všechny čtyři.“

Takové věci se říkají při umírání. Poposedla jsem si. „Chceš zavolat Irenu?“

Ironicky se ušklíbl. „Ty mě neposloucháš.“

„To promluvilo moje vychování,“ odsekla jsem. „Poslouchám. Cokoli mi povíš.“ Vzala jsem ho za ruku, sám by ji nezvedl. Jistě, Irena byla pátá. Miloval čtyři. Rozumím až moc.

„Ty si poradíš,“ zašelestil jeho hlas, známý a vzdálený, ostatně jako vždycky, i v dobách, kdy byl nejsilnější. „Ale musíš říct Aleně... Ať nikdy nejde na doraz. Maximálně osmdesát procent, pak už to začne být nebezpečné. Vyřídí ji to.“ Chvilku dýchal; bezděčně jsem se přizpůsobovala jeho rytmu, což nebylo poprvé, ale dřív nešlo ani tak o dýchání... No, to už je jedno. „Na pohřební hostině. Než se opijete.“

„Ty budeš mít hostinu?“ podivila jsem se. Asi to bylo netaktní, ale Dreks se vděčně zasmál, až se rozkašlal.

„Nojo. Slíbila to,“ zasípal. „Už to vidím... Míla v růžovém, Tamara jako holka od koní. Alena v malovaném hedvábí, taková bohémská gejša...“ Usmíval se a já si uvědomila, že právě teď začal odcházet, že tady končí ironie a přijde klid a ticho.

„A ty,“ zašeptal. „Ty budeš za čarodějkou. Jako... vždycky. Jsem rád... Že jsi tady... Se mnou.“ Odmĺky mezi slovy se natahovaly na malé věčnosti. Když řekl, co chtěl, umřel, ale ještě dlouho potom se na mě díval. Pak přišla Irena.

* * *

Opravdu nás na hostinu pozvala, ta elegantní vdova po malíři, i když musela vědět, jak srandovně bude představování: všechny jsme si nechaly jeho jméno. Rozlehlému ateliéru, kde Dreks maloval málokdy (dával přednost přírodě nebo místnostem se zvláštním světlem, Tamara povídala, že se občas objevil se stojanem u ní ve stáji, a Alena by nejspíš mohla vyprávět...), vévodil jeho poslední obraz, autoportrét. Věděla jsem o něm, protože mi tehdy v půlce října řekl, k čemu se chystá, ale nenapadlo by mě, že bude takový... Že tam prostě *bude*, on, Dreks, jeho úsměv, vrásky, jeho mládí, zklamání, provinění a všechny ty voloviny, co kdy provedl, jeho život a lásky. Navždycky, protože už teď si ho lidi fotí, těmi spešl foťáky s nastaveným programem na obrazové reprodukce.

„Sto procent,“ zašeptala za mnou Alena a znělo to tak definitivně jako slavnostní a chmurné vyzvánění zvonů z temného kovu. „Kurva.“

Alena je malířka, vystudovala to, rozumí Umění, a takhle stručné hodnocení z ní dostanete tak jednou za sto let. Podívala jsem se na ni.

„Není divu, že po tomhle umřel,“ dokončila a polkla, možná slzy a možná slinu závisti.

Taky jsem polkla; tohle je moje narážka: „Prý se nemáš pouštět přes osmdesát procent,“ řekla jsem. „Že je to nebezpečné. Jeho skoro poslední slova.“

Vykulila ty beztak dost kulaté oči. „Vzkaz pro mě? Poslední slova?“

To už za námi stála Tamara a Miluše se blížila od okna. Počkala jsem, až dorazí. „Ještě povídal, že nás miloval. Všechny čtyři.“

Tiše se zasmály, protože to byl skvělý fór, přesně podle Drekse, a ohlédly jsme se na Irenu.

„Dostane peníze a dům,“ hádala Miluše. „A my?“

* * *

„Své první ženě Janě odkazuju svůj příběh, ať už ho napíše nebo ne.“ Konečně ses prozradil, kamaráde, pomyslela jsem si. Četl jsi všechno, co mi vyšlo, vid? Tajně, abych nevěděla... Ale už se předčítá dál.

„Své druhé ženě Aleně odkazuju neprodané obrazy (tady se Irena upřímně, vztekle rozplakala) kromě těch, kde mi dýchali na krk koně – ty patří mé třetí ženě Tamaře.“

Holky se na sebe usmály. Ovšemže to poznají a nebudou se hádat.

„Mé čtvrté ženě Miluši patří návrhy na keramické sošky a hrnečky a další blbinky v zeleném skicáku. Irena ať si vezme všechno, co zbývá.“

Parádní závěť.

Irenka mi hodila Dreksovy deníky jako psovi kost, a to zrovna na mě nemusela mít vztek, sama žádné literární ambice neměla – ale možná by to šoupla za úplatu nějakému řemeslníkovi, aby vyrobil bestseller. Na Alenu s Tamarou se nepodívala; asi tušila, že její pohled zabíjí. Jistě, Dreks by si nevzal úplně blbou ženskou, ani kdyby byla metr devadesát vysoký věšák na módní róby (takhle prosím Irenku popsala milá a tolerantní Miluše, když jsme si připíjeli na Dreksův čtvrtý rozvod – a on se vesele smál s námi).

Miluše tiše listovala skicákem. Nakoukla jsem a představila si její figurky a všechnu tu roztomilou keramiku; pro někoho kýč, pro jiného užité umění, ale všechno to jsou mazlíci, samé přítulné kousky. Miluše potěší víc lidí než Dreks, a on to věděl právě tak dobře jako já.

* * *

V pátek před půlnocí zavolala Alena. Umělcům nevysvětlíte, že většina lidí v noci spí.

„Zítra se stavím. Vyjedem si,“ oznámila mi. „Tamara ti připraví nejhodnějšího koně.“

Přišlo mi to jako ošklivý sen. „Neblbni, už dávno nemám plechovej zadek.“

„Tak si vem polštářek,“ poradila mi.

Ale mluvila pravdu, ten Tamařin kůň byl opravdu flegmatik, nejhodnější zvíře ve střední Evropě a na Divokém západě. Ani Alenina kobyla nepatřila k těm závodivým, bujným potvorám, a tak Alena bez problémů nesla v podpaží rozměrné desky. Beztak obrazy. Neprozradila mi, oč jde, ale muselo to souviset s Drekssem.

Jely jsme cestou necestou a v obzvlášť hustém křoví Alena konečně promluvila.

„Věřila bys, že už to bude dvacet let?“

Řečnická otázka, na kterou se neodpovídá. Věřila. Pamatuju si i přesné datum.

„Přišel na tu naši společnou vernisáž, ošuntělej, zarostlej jako vandrák, a pak jsem si všimla, jak se v těch obnošených hadrech nese...“

Pravda. Za těch osm let, co jsme byli spolu, jsem ho asi tak pětkrát dokopala, aby si koupil něco na sebe. Moc mi to nevadilo, sama mám vandrácký vkus. Nejvíc mi sedne vyšisovaná černá, která hezky plandá a vlaje.

„Chodil od obrazu k obrazu, prohlížel si je a byl smutnej, tak smutnej. Nedalo mi to a zeptala jsem se. A on mi začal povídat; tenhle a tenhle bude mít nejspíš úspěch, tohle se bude dobře prodávat... A je to smutné, protože v tom není nic, no jen se podívej – hned mi tykal – na ten les, copak je to les? Jenom kulisa. A tohle zátiší? Jenom řemeslo. Proč tahle malířka koketuje s kubismem, když jí nesluší? Tady zase vidím štrejch impresionismu, jenomže milej umělec neumí malovat... Prošli jsme celou výstavu a on se zastavil u mého obrazu, víš, ten potok, jak při povodni zalévá pěšinu a vlaje v něm zatopená tráva. Zastavil se a řekl: sedmdesát procent. Podíval se na mě a pokračoval: naučíš se to líp. Chceš? A pak jsem uviděla tebe, byla jsi v černém jako nějaká vědma a já věděla, že už víš, že to víš dopředu...“

Ano, věděla jsem to. Později, když se po rozvodu a svatbě všechno uklidnilo, jsem začala sledovat Aleniny pokroky. Nejdřív ji vedl, potom už se učila sama; vysvětlil nám oběma, že v určité fázi už nepomůže žádný

učitel a rádce, člověk se s tím musí poprat sám, a Alena se prala, co to šlo.

Někdy jsem s ní jezdila malovat do přírody, tedy ona malovala, já si zapisovala nápady a zápletky do svých povídek. Tamara nám půjčovala koně, vlastně nás naučila jezdit ještě v době, kdy se Dreks kvůli ní rozváděl s Alenou; času dost, soudy jsou náramně pomalé.

Často jsem Aleně tiše koukala přes rameno a občas jsem přitom měla zvláštní pocit: jak obraz ožíval, krajina před námi jako by bledla a ztrácela hloubku; to, co mi před pár hodinami připadalo překrásné, najednou vypadalo nezájemavě a obyčejně.

„Naučil mě to dobře.“ Alena pobídla koně, kterému se nechtělo do potoka, i když byl mírný a mělký. „Ale on sám... Jo, tamhle to je.“

Koně se líně kolébali do kopce. „Tady.“ Sesedla, mně to trvalo o něco déle, ale kůň stál trpělivě a nezlobil.

Rozhlédla jsem se. Krajina smutná, podzimní, nedávno opršelá. Teď na ni svítilo slunce, správně to tu mělo vypadat hezky, zasněně, jenže to nevypadalo nijak. Nudné jako neuklizený dvůr JZD z brigád mého mládí.

Alena otevřela desky a vytáhla dokonalou fotoreprodukcí Dreksova obrazu. Stejná krajina zhruba ve stejnou roční dobu, smutná k pláči, snící srdcervoucí sny o zoufalém osamění, o věčné touze po něčem, co nemůžu mít, a jestli teď někoho neobejmu, asi na místě umřu. Zamrkala jsem, pálily mě oči.

„Devadesát pět,“ řekla Alena. Asi jsem na ni skrz slzy divně zamžourala, protože dodala: „Procent. Snažím se ti ukázat, co tím myslel.“

„Jako procenta zachycení skutečnosti?“ přeptala jsem se, ale cítila jsem, že to tak docela neseďí. Se slovy se zachází

jinak než se štětcem a barvami a jedno do druhého se těžko překládá.

„Další krajina je...“ rozhlédla se, „asi z tamté skalky. Pojd.“

Vylezly jsme na nízkou plochou skálu a před námi se otevřel kousek zalesněného světa. Mohla to být překrásná vyhlídka, ale nebyla. Bledý, nevýrazný les, kudy člověk prochází a jen počítá kilometry, kdy už konečně bude někde jinde. Pak Alena vytáhla další velkou fotokopii. Tentýž výhled. Ta prostá krása brala dech. Brečely jsme obě a padly jsme si do náruče, konečně jsme oplakávaly velkého malíře, manžela a milence nás obou – ostatně, co si nalhávat, chodil občas ke mně, když už žil s ní a pak s Tamarou a tak dál, a jindy zase k Aleně, a tak dál.

„Už chápeš?“ popotáhla Alena. „Tohle je skoro sto. Procent. Naučil mě to, sakra.“

Vzpomněla jsem si na blednoucí barvy krajiny během jejího malování. „Ano. Jasně. Já to vlastně vím.“ Vzápětí mě napadlo: „Ale Dreks přece nemaloval jenom krajiny. Co koně?“

„Dokud mu to Tamara nezakázala,“ kývla Alena. „Ale to už na to nejspíš přišel sám.“

„A portréty?“ vyhrkla jsem, a už jsem věděla. Dreks kdysi říkal, že mi stačí soustředit se na otázku, a hned mám odpověď. Naposled mi to připomněl, když seděl u mě v tom pitomém houpacím křesle, které mi zabíralo půlku obýváku, odstrkoval se dlouhou nohou, druhou měl složenou pod sebou, a byl hrozně spokojený, že je zase doma. Tvrdil, že nejvíc je doma u mě. A nejvíc v práci u Aleny. A na nejlepších prázdninách u Tamary a s Miluší zase jako v umělecké cukrárně, možná nezdravé, zato k sežrání.

Zeptala jsem se, proč si teda bere Irenu, a on na to: hádej!

Hádala jsem a nelíbilo se mi to. Neřekla jsem mu, co mi vyšlo i bez kávové sedliny, čajových lístků a křišťálové koule. Neřekla jsem mu *Ty se chystáš skončit*. Řekla jsem to až teď Aleně a ta přikývla. „Protože už to uměl. Protože už namaloval všechno, co chtěl a musel. Chtěl odpočívat a ta ženská ho neinspirovala. Leda k jednomu.“ Ušklíbla se. „Malý Slávek je toho důkazem.“

S námi nechtěl mít děti (i když já si Lenku vyvzdorovala a Tamara svého Simona také, ta před ním těhotenství dokonce skoro půl roku tajila, šikulka), tvrdil, že nechce přijít ani o jediný den a nechce se o nás dělit, protože je odporný sobec. Sláveček v peřince vypadal roztomile, když ho chuva přinesla předvést na hostinu; asi už mám babičkovské choutky, jenže Lenka momentálně léčí lidi v Africe, tak jen doufám, že si nepořídí miminko s nějakým Masajem, to bych si vnoučete moc neužila.

Myslím, že Irenka Drekse hezky zviditelnila, aby ne, ona modelka, on umělec, v páru se vyhoupli mezi celebrity, ostatně svita pohodových exmanželek také není k zahození, vypadá to zajímavě a nepochybně je fajn, když si lidi všimnou... a kupují... Ale hlavně jde o upoutání pozornosti, když je dílo téměř dovršeno, když vyhořelý život skoro končí.

„Namaloval hodně portrétů, když už začínal být v módě,“ pravila Alena zamyšleně. „Všechny na osmdesát procent a věř mi, že to poznám. No, tu a tam se nechal unést a vyšrouboval to na pětasedesát, když to byla krásná ženská. Nebo kluk... Ramon Klátil, ten herec, říká ti to něco?“

Neurčitě jsem přisvědčila; v hercích se nevyznám.

„Krásnej, zajímavá tvář... A ten obraz byl lepší než originál. Hoch spadl z nějaké skály v Alpách nebo kde, teď je na vozíku a obraz mu visí nad postelí.“

„Kouká na něj a říká si, proč nejsem jako Dorian Gray,“ dodala jsem. S Alenou jsem si to mohla dovolit, Alena čte.

„Nojo. Když se to stalo, Dreks mi brečel na rameni,“ řekla. „Potom ta modelka, znala se s Irenou, Amina nebo Arina... Rok chodila na onkologii, přišla o vlasy, ale dostala se z toho a píše knihu o svém boji s rakovinou. Teda píše jí to nějaký novinář.“

Vylezla jsem na koně a otočila ho zpátky. Stačí, stačí, chápu. Když odněkud vysajete všechnu krásu, duši, život, co zbude?

Alena mě bez námahy dohonila. „Já bych jen chtěla vědět, co ho zlomilo.“

„Vyhoření,“ nadhodila jsem, co mi už dlouho tanulo na mysli.

„Možná,“ zaváhala. „Proto si myslím vzal Irenku. Ale ten konečný úder, víš? V srpnu jsme se potkali u Tamary, a to ještě plánoval, co se Slávečkem a tak vůbec.“

A v říjnu se odhodlal namalovat stoprocentní autoportrét.

* * *

Vdova Irena si mě pozvala k sobě a já ji na oplátku poslala do háje. „Co je?“ zeptala se zaraženě, „myslela jsem, že vy všechny se občas scházíte!“ Měla sexy hlas, ale telefon mu osekával nějaké ty harmonické frekvence. Uvědomila jsem si, že Dreks je vždycky nějak dokázal procat i přes telefon; jeho hlas telefonováním neztrácel. Hm, měl víc

talentů, než by se na první pohled zdálo. Strašně mi chybí. Strašně tady na světě chybí.

„Jistě, ale když chci s někým mluvit, jdu za ním,“ vysvětlila jsem jí. „Tak jestli chceš, přijď. I když nemám dveře pro žirafy, ale pro lidi.“

Zasmála se, fakt se zasmála.

A přišla, do hodiny byla u mě. Koukla se na Dreksovo křeslo (jednou se ho zbavím, už v něm nikdo nesedá, ale ještě jsem se neodhodlala), lehce ho pohladila po opěradle, a já zpozorněla. Něco na té holce bylo.

„Potřebuju se s něčím svěřit, a ty jsi jeho kronikářka,“ řekla a odsunula misku s dvoubarevným nugátem. Já ji zase přistrčila a koukla na ni jako pravá čarodějnice. „Tak jo.“ Nechala svoji elegantní ruku zabloudit k misce, vzdychla, a pár následujících slov říkala s plnou pusou. „Maloval Kamilu. Příšerná ženská, silikon vpředu, silikon vzadu, ksichtík podle katalogu, a to jméno, Kamila Heřmánková, chápeš?“

Chápala jsem, jen mě udivilo, že to došlo Irenci. Že by vážně nebyla blbá?

„Ale chtěla portrét od Drekslara, protože byl v módě. Jako nějaká kabelka nebo boty.“ Otrásla se.

Znovu jsem jí přisunula misku. „Stejně se teď fotíš jenom s dítětem.“

„Stejně ty řeči, že fotografie nebo film kradou duši...“ Pokrčila rameny a vzala si další nugát. „Nesmysl. Technika to nedokáže. Na to potřebuješ člověka.“ Zasnila se. „Potkala jsem ho v obchůdku s keramikou, hledala jsem něco pro babičku a objevila jsem tu dívenku, jak posílá věneček po vodě...“

„Od Miluše,“ řekla jsem.

„Jí jsem si vůbec nevšimla, i když tam byla taky, protože jsem uviděla jeho. Chlap, na kterého se nedívám shora, takových zas tolik není, víš, a vypadal tak jako nebezpečně, ale přitom jsem věděla, že by neublížil... Není to divný?“

„U Drekse? Ne.“

„A večer se objevil. Ukecal vrátného a vyhodil Evžena...“

(Evžena jsem znala dokonce i já, i když jsem si nebyla jistá, jestli je herec nebo módní návrhář nebo luxusní kadeřník.)

„... já měla spát před focením, ale nenechal mě a ty fotky druhý den byly prostě úžasné, sama se na nich nepoznávám a Luci tehdy povídal, že to z nich sálá vášní, a Luci je gay, abys věděla.“

Uměla jsem si to představit. „Takže maloval tu heřmánkovou holku...“

„Mívala jsem divné tušení,“ navázala Irenka. „Už z těch krajinek a těch městských koutů a tak. Skutečnost vedle nich bledla. Ztrácela se. No a když maloval lidi, bylo to to samé. Do portrétů se mu nechtělo, ale já mu říkala, že musí, kvůli propagaci, aby se všichni začali zajímat o ty složitější a divnější obrazy, a taky to uměl zarazit, ten...“ hledala slovo.

„Proces blednutí a ztrácení,“ napověděla jsem jí.

„Ty to víš,“ špitla. „A co Alena?“

„Teď jsme u Kamily,“ připomněla jsem.

„Zarazil to. Než se jí to začalo podobat až moc. Ale já mu nedala pokoj, pořád jsem popichovala, že to není ona, že to dokáže líp. Až se naštvál.“

A dotáhl to na sto. Procent. Vzpomněla jsem si na novinové titulky, srpen, okurková sezóna, a známá modelka umírá na záhadnou nemoc, je mladá, trvá jí to pár týdnů,

a Dreks jako šelma v kleci přechází před tím obrazem, ze kterého září její životní síla, a ví, že to *umí*, že to zatraceně umí a že tohle se nesmí, nesmí!

„Já to zavinila,“ řekla Irenka. Plakala a kupodivu se jí nerozpouštěla řasenka ani další líčidla, zázrak kosmetiky, zachová vám hladký povrch, i když pod ním to hnisá a bolí.

„Věděly jsme, že se zabil,“ svěřila jsem jí. „Teď to víš i ty. Je nás pět.“

Trochu se jí rozjasnila tvář. „Vážně?“ Jako bych ji právě přijala do prestižního tajného spolku. My, Dreksovy vdovy.

* * *

Lenka se vrátila z Afriky opálená jako černoška a Miluše jí říká „jiná rasa“. Chodí po práci do nějakých kurzů malování a o víkendech, když nemá službu, ji skoro nevidím, protože je pořád s Alenou. Ukázala mi svoje obrázky z Afriky a já začínám mít strach o ty lidi na nich. Alena tvrdí, že to ještě zdaleka není přes osmdesát procent a navíc to jsou typy, ne konkrétní jedinci, chápeš?

Byla jsem se na ně podívat a jako posilu jsem vzala s sebou Irenu. Lenka se právě v kurzu učila obličej a Alena jí vysvětlovala a předváděla pokročilejší techniku. Až moc pokročilou, shodly jsme se s Irenou šeptem.

„Aleno,“ řekla jsem a chvíli počkala, až se vytrhne ze soustředění. „Už jsi někoho zabila?“

Otočily se ke mně, obě, podívaly se na mě, a v té chvíli jsem už věděla, že s tím nic nenadělám.